

Śląsk po I wojnie światowej

1

Górny Śląsk, zamieszkały przez Polaków i Niemców, od XVIII wieku był częścią państwa pruskiego, a następnie zjednoczonych Niemiec. Od XIX wieku, za sprawą złóż węgla i ulokowanych w pobliżu kopalń oraz zakładów przemysłowych, się jednym z najcenniejszych regionów Rzeszy. Nasilona germanizacja ludności, połączona z entuzjazmem związanym z odzyskaniem przez Polskę niepodległości w 1918 roku, spowodowała, że znaczna część mieszkańców tego regionu zamierzała walczyć o przyłączenie do Rzeczypospolitej.

WŁADZA NA GÓRNYM ŚLĄSKU

Zgodnie z postanowieniami traktatu wersalskiego Niemcy musiały ewakuować własne wojska z całego spornego terenu, który nazywano Obszarem Plebiscytowym. Władzę nad nim do czasu plebiscytu i jego rozstrzygnięcia sprawować miała Międzysojusznicza Komisja Rządząca i Plebiscytowa złożona z przedstawicieli państw zwycięskiej Ententy: Francji, Wielkiej Brytanii i Włoch.

SIŁY ENTENTY

LICZBA ŻOŁNIERZY:

15 000 → 25 000
na początku 1920 w lecie 1921

11 391
Francuzów

◀ przychylni
Polakom

4683
Brytyjczyków

◀ przychylni
Niemcom

4442
Włochów

◀ neutralni

26 czołgów

18 wozów
pancernych

KALENDARIUM

11.11.1918

rozejm kończący
I wojnę światową

28.06.1919

podpisanie traktatu
wersalskiego,
na mocy
którego miano
przeprowadzić
plebiscyt na Górnym
Śląsku

16-24.08.1919

I powstanie śląskie

11.02.1920

przybycie
Międzysojuszniczej
Komisji Rządzącej
i Plebiscytowej

18-29.08.1920

II powstanie śląskie

23.02.1921

ogłoszenie daty
plebiscytu

20.03.1921

plebiscyt

PROPAGANDA

Obie strony przygotowując się do plebiscytu posługiwały się argumentami historycznymi , politycznymi , społecznymi oraz ekonomicznymi .

ARGUMENTY NIEMIECKIE:

- Pierwszeństwa germańskiego osadnictwa
 - Zniemczenie dynastii Piastów w średniowieczu
 - Wielowiekowa przynależność Śląska do żywiołu niemieckiego
- Polska to państwo tymczasowe, zagrożone rozpadem
- Polska arystokracja i szlachta wyzyskiwać będzie śląskich górników i chłopów
- Śląsk poza Niemcami odcięty zostanie od rynków zbytu

ARGUMENTY POLSKIE:

- Władza Piastów w średniowieczu
- Górny Śląsk otrzyma przy Polsce szeroką autonomię
- Polska jest krajem sprawiedliwości społecznej, w której przeprowadzana jest reforma rolna
- Mieszkańcy Śląska, pozostając przy przegranych Niemcach, będą musieli partycypować w niemieckich spłatach odszkodowań.
 - Pokonane Niemcy są w złej sytuacji gospodarczej

DANE POLSKIE O STRATACH NIEMIECKICH

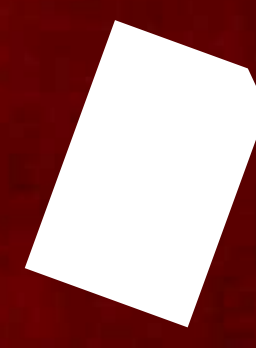
NIEMCY UTRACILI W WYNIKU TRAKTATU W WERSALU:

- 10,4% dróg wodnych - rzek i kanałów
- 48,6% lokomotyw
- 14,6% linii kolejowych
- 9% obszarów, z których pozyskiwano wydobywanego rocznie węgla. Jeśli Niemcy utracą Górny Śląsk, to stracą dodatkowe 22,6% wydobycia
- 80% obszarów, które dostarczały rudy żelaza
- 22% obszarów porośniętych lasem
- 26% obszarów, które dostarczały siana łąkowego

NARZĘDZIA PROPAGANDY:

Na Górnym Śląsku
prasa docierała
do co 5. mieszkańca

plakaty

zebrania i odczyty

Plebiscyt i przygotowania do III powstania

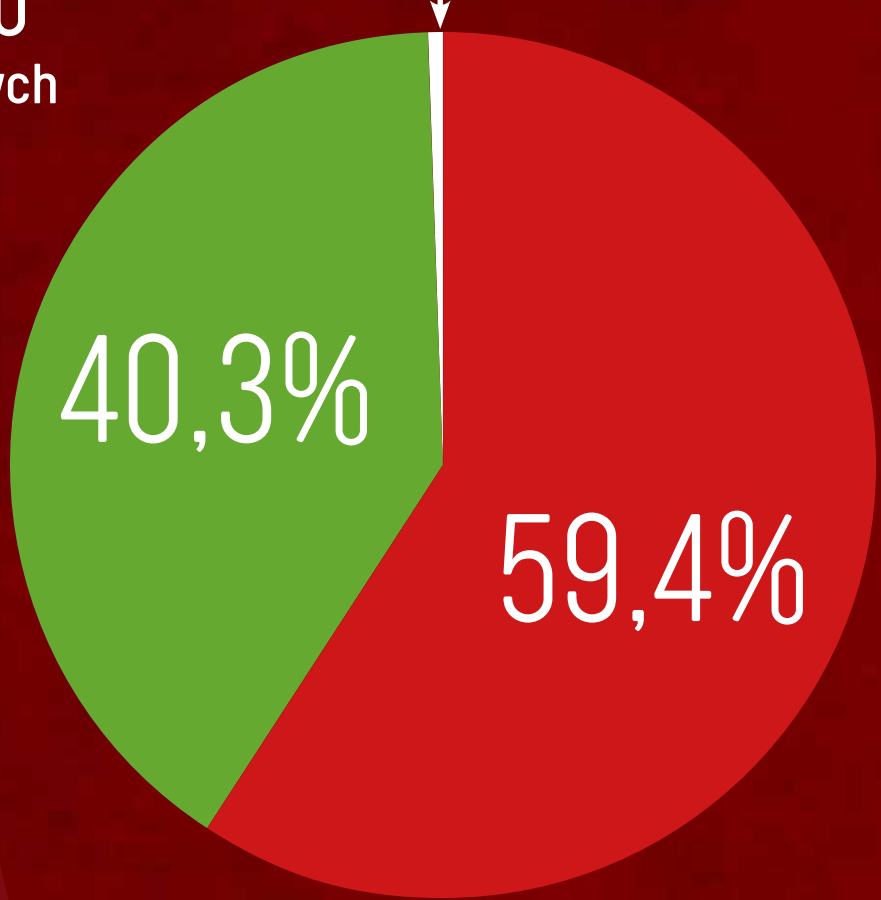
2

WYNIKI PLEBISCYTU

GŁOSOWAŁO: **1 190 637** osób czyli **97,5%** uprawnionych
w tym **191 308 (19,3%)** EMIGRANTÓW

95% z nich głosowało za Niemcami

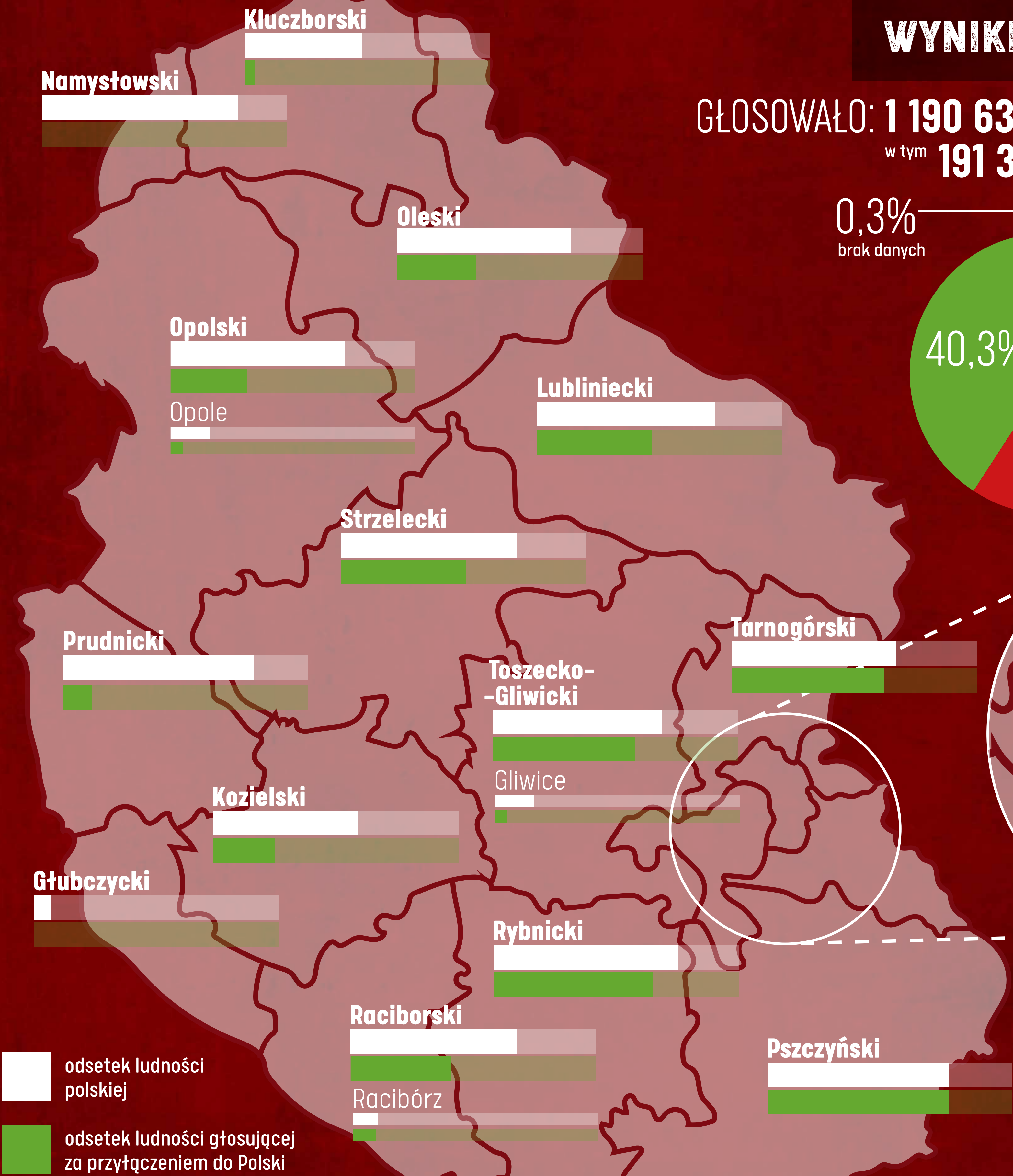
0,3%
brak danych

707 393
479 365

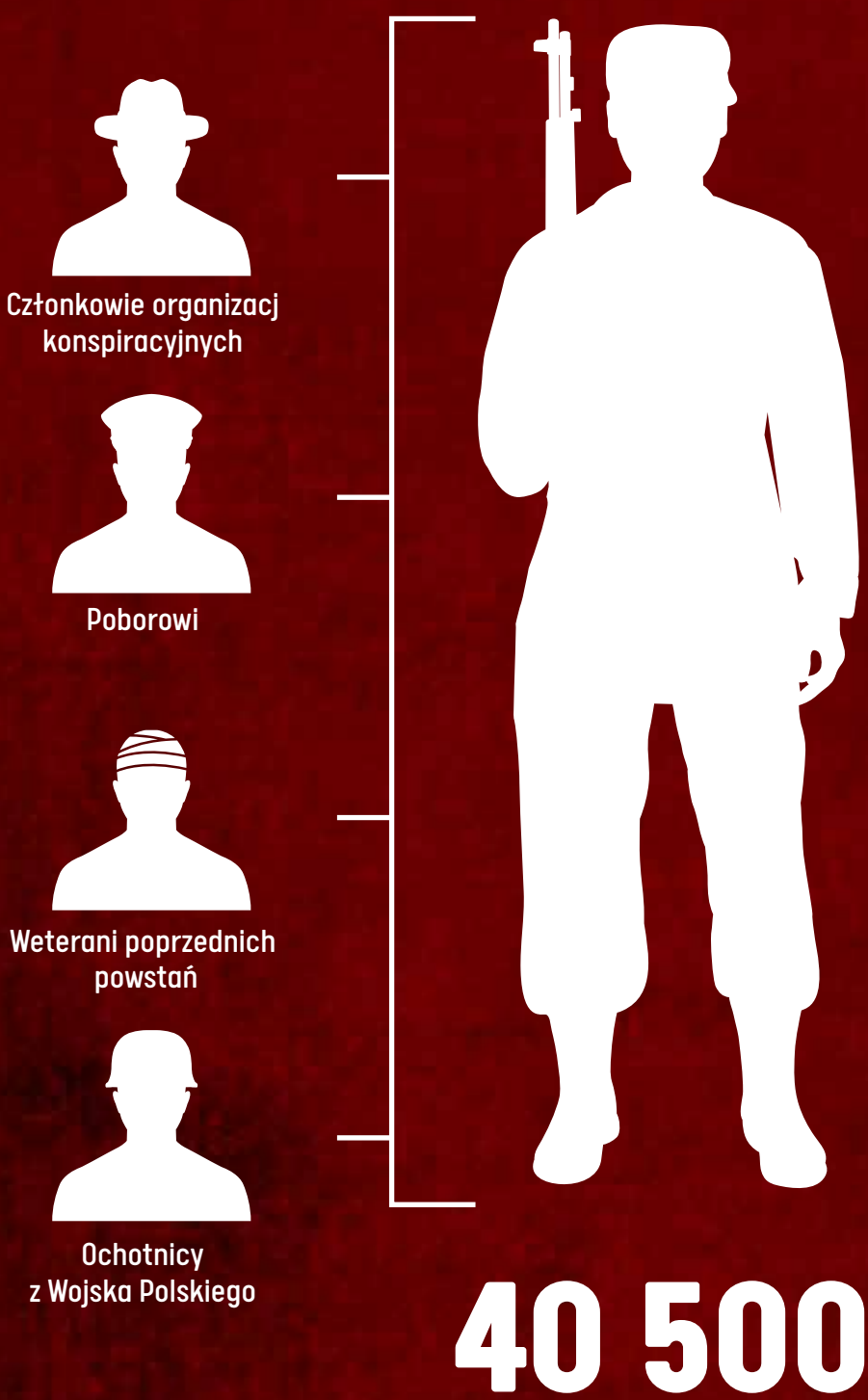
Niemcy **wygrały w 834**
gminach **na 1510** (55%)

1

SIŁY POLSKICH POWSTAŃCÓW

ŻOŁNIERZE

BROŃ RĘCZNA

BROŃ WSPARCIA

BATERIE ARTYLERII

POCIĄGI PANCERNE

W porównaniu z I i II powstaniem, na początku III powstania na Górnym Śląsku nie przebywały zorganizowane siły niemieckie. W trakcie walk organizowano oddziały Samoobrony Górnego Śląska (SSOS), które zostały wsparte przez jednostki Freikorpsów z Niemiec. Szacuje się, że w walkach po stronie Niemiec wzięło udział **ok. 30-40 tys. żołnierzy**.

AKCJA „MOSTY”

CEL: odcięcie Górnego Śląska na wschód od Odry od Niemiec, aby uniemożliwić lub przynajmniej opóźnić przybycie wojsk niemieckich

SPOSÓB REALIZACJI: rozebranie torów, wysadzenie mostów, zerwanie połączeń telegraficznych

WYKONAWCY: Grupa Wawelberga - 64 żołnierzy pod dowództwem kpt. Tadeusza Puszczyńskiego

REZULTAT: 9 zniszczonych mostów na odcinku szerokości ok. 90 km w nocy z 2 na 3 maja

STRATY: 12 jeńców

Wymiana ciosów

1 MAJA

Wybuch strajku generalnego

1

2

Mobilizacja i koncentracja oddziałów powstańczych

3

noc z 2 na 3 MAJA
AKCJA „MOSTY”

4

9 MAJA

Zdobycie dworca kolejowego w Kędzierzynie i zajęcie przez powstańców większej części spornego terenu do tzw. „Linii Korfantego”

5

10 MAJA

Decyzja Wojciecha Korfantego o wstrzymaniu ofensywy; powstańcy cernują miasta

6

Organizacja niemieckiego oporu: powołanie Samoobrony Górnego Śląska i werbunek ochotników z Niemiec

21 MAJA

Niemiecka kontrofensywa i bitwa o górę św. Anny

7

3 CZERWCA

Kryzys w polskim dowództwie

8

4 CZERWCA

Niemcom udaje się odbić Kędzierzyn, lecz polski opór załamuje ich próby przebicia się w kierunku cernowanych miast.

9

6 CZERWCA

Początek rozmów dotyczących zawieszenia broni pomiędzy walczącymi stronami i Aliantami

10

25 CZERWCA
POROZUMIENIE

11

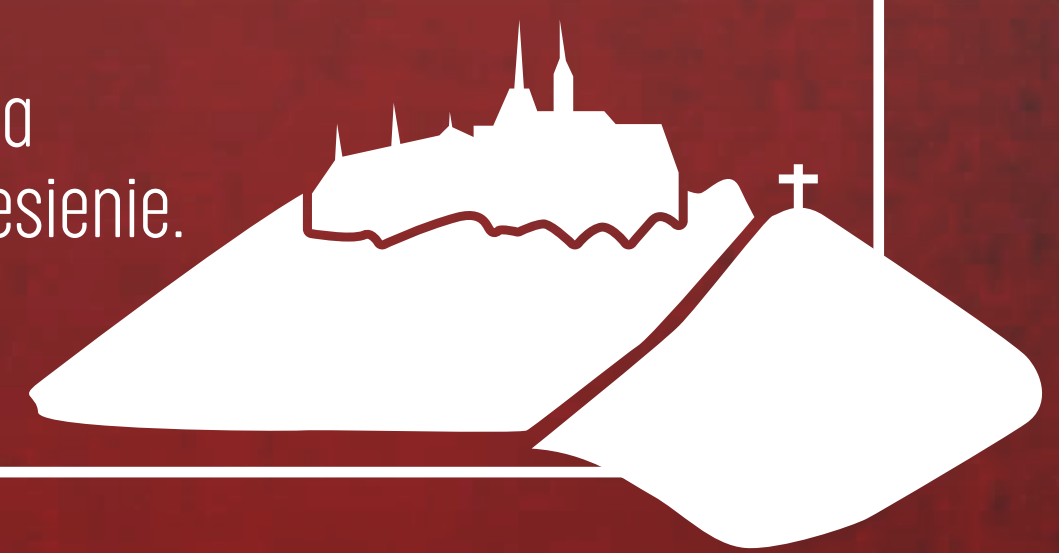
12

5 LIPCA

zakończenie ewakuacji wojsk powstańczych i niemieckich poza Obszar Plebiscytowy. Obie strony zostały rozdzielone przez wojska alianckie.

BITWA O GÓRĘ ŚW. ANNY

Trwające w dniach 21-26 maja starcie, którego najsłynniejszym epizodem była walka o dominujące nad okolicą wzniesienie. Bitwę wygrała strona niemiecka.

„CERNOWANIE” MIAST

Tak powstańcy określali taktykę otaczania i odcinania od świata głównych miast, w których znajdowała się ludność niemiecka oraz alianckie garnizony (np. Katowice, Bytom, Królewska Huta). Słowo to pochodzi z języka francuskiego (cerner), oznaczającego osaczanie.

BILANS STRAT

POLACY

5

78

— 9 dni →
I POWSTANIE

— 6 dni →
II POWSTANIE

To **niemal tyle samo**
(2261), ilu zginęło w trakcie Powstania
Wielkopolskiego na przełomie 1918/1919 roku.

To **niemal 20 razy** mniej niż straty Wojska Polskiego w trakcie walk o granice w latach 1918-1920.

POLACY

[illegible]**NIEMCY**

800

1600

WOJSKA ALIANCKIE

Italy	France	United Kingdom
		
		
25	6	3

Doliczyć trzeba do tego straty niebojowe (choroby, wypadki).

63 dni —
POWSTANIE

III POWSTANIE

ZNACZENIE GÓRNEGO ŚLĄSKA DLA II RZECZPOSPOLITEJ

■ Ostateczny podział po III powstaniu

3214 km²

1 000 000 ludności

ludności

gęstość zaludnienia
266/Km²
średnia polska 83/km²

**najbardziej uprzemysłowiony
i rozwinięty region w państwie**

odsetek utrzymujących się z rolnictwa: **12,2%**
średnia polska: 60%

dostęp do udogodnień komunalnych
(kanalizacja, elektryczność, gaz):
Katowice i Chorzów: 67%

średnia polska: 10% (w tym Poznań - 64%,
Kraków 48%, Warszawa 44%, Lublin 8%)

90% produkcji przemysłowej całej Polski

brak analfabetyzmu
średnia polska ok. 25%

BIBLIOGRAFIA

Ryszard Kaczmarek, *Powstania Śląskie 1919-1920-1921 Nieznana wojna polsko-niemiecka*, Kraków 2019

W obcym kraju... *Wojna sprzymierzona na Górnym Śląsku 1920-1922*, red. Sebastian Rosenbaum, Katowice 2011

Mieczysław Wiruszek, *Działania bojowe trzeciego powstania śląskiego 3 maja - 5 czerwca 1921 r.*, „Studia Podlaskie” Tom XIII, Białystok 2003

Maga narodowościowa terenu plebiscytowego górnego Śląska; zestawiona na podstawie pruskiej urzędowej statystyki, 1920

**POSPOLITE
RUSZENIE**
www.pospoliteruszenie.pl